

El gènere com a element explicatiu de l'activitat física observada a l'hora del pati dels alumnes de segon i tercer de primària

Gender as an explanatory factor for physical activity observed during playground time among second and third grade students

Alba Almenara Castro
Treball Final de Grau
Raquel Font Lladó
2023-2024

Grau de Mestre d'Educació Primària
Facultat d'Educació i Psicologia
Universitat de Girona

ÍNDEX

RESUM DEL CONTINGUT.....	3
INTRODUCCIÓ.....	5
1. MARC TEÒRIC.....	6
1.1. Estereotips tradicionals de gènere en el món de l'esport.....	6
1.2. La influència dels estereotips a l'etapa escolar	8
1.3. L'escola com a reproductora de la desigualtat de gènere per l'activitat física.....	9
1.3.1. El rol del professorat	10
1.3.2. Els patis.....	11
1.4. Estat de la qüestió: L'activitat física als patis escolars en relació al gènere.....	12
2. OBJETIUS I HIPÒTESIS.....	13
3. MÈTODE.....	14
3.1. Contextualització	15
3.2. Mostra i informants clau	16
3.3. Instruments	17
3.3.1. Observació.....	17
3.3.2. Qüestionari.....	18
3.3.3. Entrevistes	19
3.3.4. Grup de discussió.....	20
3.4. Procediment.....	20
3.5. Anàlisi de dades	22
4. RESULTATS.....	23
4.1. L'activitat física realitzada al pati	23
4.2. La influència dels estereotips per la realització d'AF i la concepció del gènere de l'alumnat.....	26
4.3. L'ocupació del pati.....	30
4.4. El paper del professorat	31
5. DISCUSSIÓ.....	32
5.1. Tipus i quantitat d'AF realitzada per l'alumnat.....	32
5.2. Factors incidents en el tipus i quantitat d'AF	32
5.3. Estereotips de gènere associats a l'AF.....	33
6. CONCLUSIONS.....	34
7. LIMITACIONS I PROPOSTES DE FUTUR.....	34
8. REFERÈNCIES DOCUMENTADES	35
9. ANNEXOS.....	41
9.1. Annex 1.....	41

El gènere com a element explicatiu de l'activitat física observada a l'hora del pati dels alumnes de segon i tercer de primària
Alba Almenara Castro

9.2. Annex 2.....	42
9.3. Annex 3.....	44
9.4. Annex 4.....	46
9.5. Annex 5.....	49
9.6. Annex 6.....	52

RESUM DEL CONTINGUT

L'estudi que es presenta a continuació té com a objectiu investigar si el gènere influeix en el tipus i la quantitat d'Activitat Física (AF) observada durant l'hora del pati pels alumnes de segon i tercer de primària de l'escola Annexa-Joan Puigbert de Girona. Per analitzar aquesta realitat, es planteja una recerca qualitativa d'aproximació fenomenològica amb dades mixtes. Aquestes, s'han extret mitjançant l'anàlisi d'un qüestionari realitzat per 48 alumnes de cicle 2, dues entrevistes i un grup de discussió a docents del centre. Les conclusions apunten que el gènere de l'alumnat determina l'AF que és realitzada. Els nens participen en esports i dinàmiques intenses, mentre que les nenes duen a terme una AF baixa, arribant a recórrer al sedentarisme.

PARAULES CLAU

Gènere, Activitat física, Pati, Estereotips, Participació activa

ABSTRACT

The final project presented below aims to investigate how gender influences the physical activity (PA) observed during playground among second and third grade students at the Annexa-Joan Puigbert school in Girona. To carry out this research, a qualitative phenomenological approach is proposed, dealing with mixed data. This information has been extracted through the analysis of a questionnaire conducted by 48 cycle 2 students, two interviews and a focus group with teachers from the school. The conclusions indicate that the gender of the students determine the PA performed. Boys participate in intense sports and activities, while girls engage in a low PA, which can resort to a sedentary behaviour.

KEY WORDS

Gender, Physical Activity, Playground, Stereotypes, Active Participation

Nota de redacció del TFG: Al llarg d'aquest estudi, s'ha optat per utilitzar la forma del masculí genèric en els casos en què no s'ha pogut aplicar un vocabulari neutre, com els termes “docents”, “mestres”, “alumnat” o “infants” per tal de facilitar la seva lectura.

INTRODUCCIÓ

Actualment, la promoció de l'AF durant les hores de pati, s'ha convertit en un dels objectius principals per un gran nombre de centres tant a nivell nacional com internacional. Així doncs, s'han identificat dos fenòmens preocupants en les escoles. Aquests es tracten d'una disminució notable del rendiment físic realitzat pels infants i una major tendència sedentària per part de l'alumnat femení. (Hellín, et al., 2021: citat per Arancón, 2022).

D'acord amb l'Ordre del 26 de maig de 2023, els centres catalans disposen de 30 minuts de pati diaris. En relació amb aquest fet, L'Organització Mundial de la Salut (OMS, 2020), recomana que els infants duguin a terme un mínim de 60 minuts d'AF vigorosa-moderada diària, essent els patis una excel·lent oportunitat per assolir una part d'aquest objectiu. Méndez (2020), destaca que els alumnes poden arribar a realitzar un 40% d'exercici físic en aquestes hores, esdevenint la primera font d'AF dels infants.

Per aquest motiu, és rellevant d'atribuir al pati la importància corresponent, en canvi de ser visualitzat simplement com un temps entremig entre hores de classe a dins la jornada escolar.

Pel que fa a la diferència de sexe, Escalante, et al. (2011) van desenvolupar un estudi per analitzar el nivell d'AF al pati d'alumnes entre 6 i 11 anys, obtenint uns resultats que reflectien la disparitat entre els nois i les noies. Per una banda, els primers realitzaven pràctiques esportives intenses, com el futbol, el bàsquet o l'handbol; mentre que, per altra banda, les noies adoptaven una participació menys activa i fins i tot sedentària durant les hores d'esbarjo. (Escalante, et al. 2011: citat per Arancón, 2022). En conseqüència, López i Pardo (2021) exposen que els estereotips de gènere que es reproduïxen a la societat, són un factor que incideixen en la participació i l'autoconcepte físic dels alumnes en l'esport, principalment de les noies.

D'aquí sorgeix la motivació per dur a terme aquest estudi, atès que durant les dues primeres setmanes de vigilància de pati, es va presenciar una diferència notòria d'AF entre els estudiants i les estudiants de cicle 2. En aquest cas, es va observar que la majoria de les alumnes desenvolupen activitats de baixa intensitat, fins i tot arribant a adoptar dinàmiques sedentàries.

Aquest fet discrepa amb els alumnes, els quals participen en activitats d'intensitat vigorosa. Així doncs, aquest contrast no només és present en els nivells d'AF realitzada per ambdós sexes, sinó també en l'ocupació i utilització del pati.

1. MARC TEÒRIC

En relació amb la temàtica d'estudi, en aquest apartat s'exploren els estereotips tradicionals de gènere en l'esport així com la influència durant l'etapa escolar. A més, també s'examina la incidència de determinats agents educatius sobre la desigualtat de gènere per l'AF.

1.1. Estereotips tradicionals de gènere en el món de l'esport

“Els estereotips de gènere són les característiques, qualitats i trets que s'atribueixen a les persones en funció del seu sexe”. (Amurrio, et al., 2012, p. 228).

Així mateix, aquests aspectes s'atorguen en funció dels rols que s'han instaurat a les dones i als homes. Antúnez (2012), comenta el valor que van adquirint a través de ser repetidament associats als individus, passant a ser considerats com a característiques acceptades per la població.

Altrament, el mateix autor comenta que els estereotips es transmeten a través del procés de socialització, tant en l'educació formal com en la informal, atès que són aprovats pels membres del grup social a què es pertany. És per aquest motiu, que cal emfatitzar el paper de l'escola i la família com a agents cabdals per la seva transmissió, consolidació i manteniment.

Pla, et al. (2013), esmenten de la confusió que sovint sol tenir lloc entre els prejudicis i els estereotips a causa de la seva estreta relació. Així doncs, la principal característica que els pot diferenciar, es tracta de la connotació negativa que és associada als prejudicis, mentre que els estereotips no necessàriament sempre són negatius. En relació amb aquest fet, Høivik, et al. (2022), exemplifiquen el cas de l'estereotip de seguretat o valentia que es tendeix a vincular als homes, mentre que les dones solen ser associades amb característiques com la dolçor o la sensibilitat.

Tanmateix, malgrat que es tractin d'atribucions positives, aquestes idees poden generar un efecte totalment oposat. En nombroses ocasions, es sol vincular els estereotips amb les característiques biològiques de cada sexe, arribant a generar una subestimació de les capacitats del sexe femení al ser exclusivament atribuït una funció reproductora.

Solbes et al. (2020) destaquen que aquest fenomen, ha conduït a l'exclusió de les dones davant de posicions de lideratge o d'alta responsabilitat en la societat, pel fet de ser relacionades amb qualitats considerades del sexe masculí.

Aquesta diferència de poder i influència vinculada als sexes, ha contribuït en la persistència de la desigualtat de gènere.

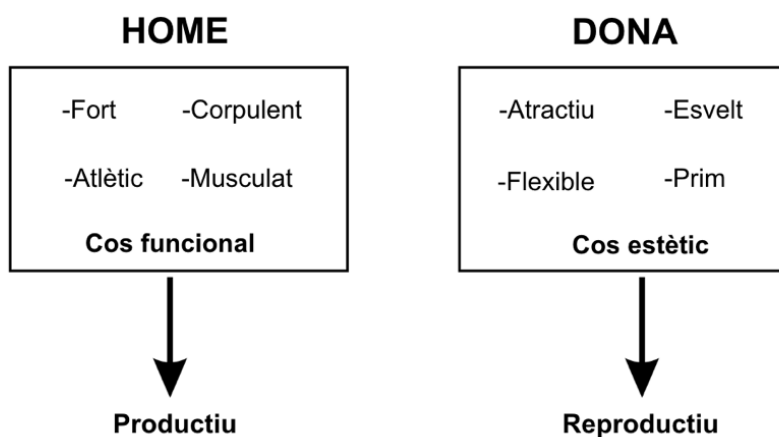

Figura 1. Diferències presents en les atribucions morfològiques d'ambdós sexes. Font pròpia (Alba Almenara).

Aquest fet, també s'ha observat al llarg de la història en el món de l'esport. Serra (2019), apunta que des dels inicis de l'esport modern a la societat occidental, s'ha potenciat la masculinitat hegemònica. "En els seus inicis, l'esport va ser creat «per homes» i «per a homes» i en oposició, presentat com a impropri de les dones. Per aquesta raó, les dones han hagut d'anar creant el seu propi espai dins l'esport". (Serra, 2019, p.16).

Antúñez (2012), esmenta com des del començament, l'AF ha estat protagonitzada pel patriarcat, relegant a les dones un paper secundari i irrellevant en l'esport.

Així mateix, remarca totes les dificultats que han hagut de superar per arribar a realitzar esports tradicionalment considerats per als homes.

Actualment, aquesta concepció continua vigent entre la població, on els estereotips de gènere es traslladen a la pràctica esportiva, provocant una diferència notòria de la realització d'AF entre els sexes (Rodríguez et al., 2022).

1.2. La influència dels estereotips a l'etapa escolar

La socialització es basa en un procés pels quals els individus aprenen sobre el món mentre que a la vegada construeixen la seva identitat. Aquest camí, és desenvolupat al llarg del temps de manera progressiva, fent que cada persona vagi adquirint trets i influències que l'impulsin a definir la seva personalitat envers a l'entorn que l'envolta. (Vallès, et al., 2014, p.5).

En relació amb aquest fet, Subirats (2016) assenyala l'educació com un agent fonamental en el procés de socialització dels infants. Així doncs, en aquest context adquireixen comportaments i creences en funció del grup amb què es relacionen. Altrament, indiquen que en aquesta etapa es transmeten i accepten de manera indirecta els estereotips i rols de gènere, els quals són presents des de les primeres edats.

Granda, et al. (2018), referencien l'estudi "Els hàbits esportius de la població escolar a Espanya" realitzat pel CSD (Consell Superior d'Esports) el 2011, els resultats del qual van exposar una gran desigualtat de pràctica esportiva entre nens i nenes. Flores, et al. (2022) mencionen que aquesta diferència és generada a causa de factors psicològics i socials que posseeix l'alumnat, com són els estereotips de gènere, els valors, la identitat o l'autoconcepte.

Així mateix, els mateixos autors destaquen que la interiorització dels estereotips i rols de gènere durant l'etapa d'escolarització primària i secundària, pot conduir a l'adquisició d'una visió esbiaixada de la societat, limitant la psicomotricitat i la cognició dels estudiants.

Master (2021), esmenta que aquesta situació contribueix al fet que els nens i nenes creixin amb concepcions estereotipades que els comporti a l'atribució de certes activitats físiques a un sexe en concret, amb la consegüent desmotivació i falta de participació en aquestes activitats.

1.3. L'escola com a reproductora de la desigualtat de gènere per l'activitat física

Soler (2008), exposa una realitat actual significativa, la qual es basa en com el model d'escola influeix en la desigualtat dels nivells d'AF realitzada per nois i noies. Pel que fa a aquest fet, destaca les escoles mixtes, les quals tot i sovint ser considerades com a centres promotors de la igualtat, presenten un currículum ocult que reproduïx el discurs androcentrista de la societat.

Així doncs, l'autora posa de manifest que aquests centres tendeixen a associar la disparitat observada entre els alumnes a les seves capacitats individuals, en canvi de vincular-les a les discriminacions institucionals que tenen lloc.

En aquest cas, l'Educació Física sol ser una de les àrees que perpetua més els estereotips de gènere, reproduint els rols de gènere i marcant una diferència notòria entre sexes. (Subirats i Tomé, 1998: citats per Soler, 2008).

Per Soler (2008), un aspecte a ressaltar, consisteix en la jerarquitització dels continguts de l'assignatura. Freqüentment, es tendeix a assignar un gran valor a aquells que es relacionen amb la masculinitat, els quals majoritàriament es tracten d'esports reglamentats.

Rojo, et al. (2023), manifesten el cas de l'expressió corporal i la dansa, un bloc de la matèria sobre el qual els mestres solen posseir menys coneixements i eines per treballar-lo a causa de la inferioritat que se li solia atribuir en comparació als esports reglamentats. En els darrers anys, però, Armada et al. (2013) assenyalen estudis que demostren la seva rellevància pel desenvolupament dels alumnes, implicant un gran impuls per al seu ensenyament-aprenentatge a l'etapa escolar.

Pel que fa a aquest fenomen, Arenas, et al. (2022) destaquen que la programació dels docents pot influenciar en la percepció de l'alumnat. Els estudiants poden associar una major importància a les activitats considerades com a "masculines" per sobre de les considerades com a "femenines", a causa de la diferència de predominança al llarg de l'assignatura.

Altrament, Soler (2006) comenta que la manca de propostes adaptades als interessos de les noies en l'Educació Física, pot generar una major desmotivació envers l'àrea. Aquest fet, no només afecta a l'alumnat femení, sinó que també contribueix al fet que els nois no puguin rebre una formació física integral.

1.3.1. El rol del professorat

Els docents assumeixen un paper cabdal en l'àmbit educatiu, atès que tenen una influència significativa i directa sobre l'alumnat. Pascual, et al. (2023), afirmen que el professorat exerceix un paper determinant en el desenvolupament de l'alumnat, contribuint al fet que es pugui produir una millora substancial de l'educació.

Així mateix, aquests autors destaquen la necessitat de sensibilitzar als mestres en qüestions de gènere, a causa de les actituds o expectatives que s'adopten per part d'aquests professionals i que promouen diferències entre els infants.

Denessen, et al. (2022), consideren que gran part del professorat manté ideologies estretament vinculades als estereotips de gènere tradicionals, perpetuant la creació de formes resistents al canvi per aquestes situacions de desigualtat.

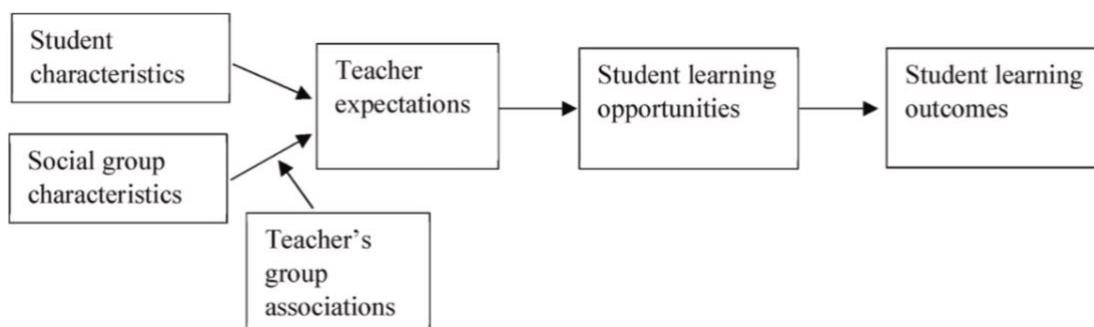

Figura 2. Impacte de les actituds i expectatives sobre l'educació de l'alumnat. Extret de "Implicit measures of teachers' attitudes and stereotypes, and their effects on teacher practice and student outcomes: A review". De Denessen, et al., (2022), *Learning and Instruction*, 78, 2.

En relació amb aquest fet, Soler (2006) exposa diversos contextos i factors en l'entorn educatiu que fomenten la diferència de gènere entre els alumnes, les quals sovint solen ser realitzades de manera involuntària. Entre aquests factors, es pot identificar l'autonomia. Cheon, et al. (2020), exposen la importància que aquesta suposa per la motivació intrínseca de l'alumnat, impulsant el seu esforç i persistència al llarg de les sessions.

Tanmateix, Soler (2006), destaca una situació observada amb freqüència en les activitats i sessions d'Educació Física on els docents concedeixen una gran autonomia a l'alumnat. En aquest cas, es pot presenciar una adopció dels rols directius i protagonistes per part dels nens, relegant a les nenes i als nens considerats com menys hàbils un paper secundari.

A més, en aquestes circumstàncies, l'alumnat femení tendeix a ser pressionat a satisfer les expectatives del grup, fent que aquesta exigència pugui generar que no gaudeixin de l'AF que realitzen.

1.3.2. Els patis

El pati escolar és un dels espais on els infants destinen una part significativa del seu temps diari, suposant un factor fonamental pel desenvolupament integral dels alumnes.

Zapatero et al. (2021), fan esment de l'exclusiva concepció física que es sol posseir del pati, essent visualitzat com a una estructura exterior del centre, el qual consta d'un seguit de materials (pilotes de diferents tipus, cordes, elements naturals, entre d'altres) que els alumnes poden utilitzar durant mitja hora diària. Així doncs, aquesta perspectiva es tracta d'una concepció molt limitada, dificultant la visualització i reconeixement del seu gran potencial.

Pel que fa a aquest fet, per Salas i Vidal (2020), els patis ocupen un paper essencial en el creixement i benestar dels infants. Aquests disposen en la majoria d'escoles, de més hores setmanals que les assignatures de llengua estrangera o educació física, arribant a tenir una gran incidència diària sobre els estudiants.

El pati ofereix als alumnes la possibilitat de realitzar un 50% de l'AF diària recomanada, essent a la vegada un factor clau pel seu rendiment escolar, atès que s'ha demostrat els impactes positius per la concentració i focalització en les altres àrees. (Sofi, et al., 2011: citats per Salas i Vidal, 2020).

Així mateix, el pati escolar contribueix a la millora de no només la salut física, sinó també de les funcions executives, cognitives, les relacions socials i fins i tot del comportament a l'aula. (Allan, et al., (2016): citats per Salas i Vidal, 2020).

No obstant això, el pati és un espai on es produeixen relacions de poder i desigualtats de gènere. Aquest fet té lloc a causa d'aspectes com la distribució del terreny de joc, la diversificació d'activitats o disposició de materials, fent que s'acabi fomentant i creant més diferències entre sexes. (Bonal, 1998: citat per Soler, 2006).

Cantó i Ruiz (2011), exemplifiquen un cas que té lloc en molts centres escolars, on el pati consta principalment d'una pista de futbol i bàsquet, en la qual majoritàriament són els nens qui participen en aquests esports.

Això genera que l'alumnat que vulgui realitzar alguna altra AF, no disposi del mateix espai i acabi optant per participar en activitats de més baixa intensitat o per adoptar comportaments més sedentaris a l'espai restant.

1.4. Estat de la qüestió: L'activitat física als patis escolars en relació al gènere

La infància i l'adolescència són dues etapes vitals per l'adquisició d'hàbits saludables i conductes positives per part dels alumnes. Així doncs, els estudiants es veuen implicats en processos de socialització al llarg de la seva etapa escolar, que influeixen en el seu desenvolupament com a individus. (Carrero, et al., 2005: citats per Torres-Luque, et al., 2014).

El pati escolar ocupa un gran paper a dins de la socialització diària en la qual es veuen involucrats els infants. En aquest entorn, els alumnes interactuen entre ells sense la involucració directa del docent; posant en pràctica les seves habilitats socials. No obstant això, autors com Zapatero et al. (2021), destaquen la importància de reconèixer que no es tracta d'un context neutral, reproduint i potenciant els rols de gènere presents a la societat, els quals són adoptats per la majoria dels estudiants.

Aquestes dinàmiques acaben repercutint l'AF realitzada pels alumnes, principalment en la participació de l'alumnat femení. Zapatero, et al. (2021), comenten la presència d'hàbits sedentaris i d'un baix nivell d'AF per part de les noies durant el pati escolar, explorant els possibles factors precursors d'aquesta desigualtat.

A més, els mateixos autors destaquen la percepció sobre els estereotips de gènere que posseeixen els alumnes, els mestres i la predisposició de l'espai com a agents implicats en aquest fenomen.

Per aquest motiu, és fonamental que les escoles considerin i implementin estratègies per abordar els elements educatius que propaguen els estereotips entre els infants, influint no només en participació, sinó també en la seva percepció i motivació davant de l'AF. (Hernández, et al., 2010: citats per Granda, et al. 2018).

2. OBJECTIUS I HIPÒTESIS

Aquesta recerca ha estat plantejada a partir de la pregunta: És el gènere un element explicatiu pel tipus i la quantitat d'AF que realitzen a l'hora del pati els alumnes de segon i tercer de primària?

En relació amb aquesta, sorgeixen dues altres de més concretes:

- ◆ Quines diferències significatives es poden presenciar en la durada d'AF que duen a terme els nens i les nenes a l'hora del pati?
- ◆ Quines són les activitats físiques més practicades pels nens i les nenes durant l'hora del pati?

Conseqüentment, s'han formulat dues hipòtesis en relació amb les preguntes exposades anteriorment. En referència a la quantitat d'AF, s'ha hipotetitzat que les nenes realitzen menys AF que els nens durant l'hora del pati.

Pel que fa a la seva tipologia, s'ha suposat que les nenes tendeixen a participar en activitats d'intensitat lleugera, mentre que els nens duen a terme pràctiques físiques intenses.

Partint de les hipòtesis presentades així com les preguntes formulades, sorgeix l'objectiu general d'aquest estudi:

- ◆ Analitzar si el gènere influeix en el tipus i la quantitat d'AF que realitzen els alumnes de segon i tercer de primària durant les hores de pati.

Altrament, s'han formulat tres altres objectius secundaris per tal de poder assolir l'objectiu general:

- ◆ Analitzar el tipus i la quantitat d'AF que realitza l'alumnat de segon i tercer de primària durant en el pati.
- ◆ Identificar els factors que poden incidir en el tipus i la quantitat d'AF que realitza l'alumnat de segon i tercer de primària durant el pati.
- ◆ Relacionar els estereotips de gènere associats amb les activitats físiques dels alumnes de segon i tercer de primària amb les observacions de la pràctica d'AF a l'hora del pati.

3. MÈTODE

Per tal de poder donar resposta a l'objectiu genèric plantejat: analitzar com el gènere influeix en l'AF que realitzen els alumnes de segon i tercer de primària durant l'hora del pati, es proposa una metodologia d'estudi d'un cas intrínsec d'aproximació fenomenològica. Tal com exposa Stake (2005), consisteix en aprofundir sobre el coneixement d'una temàtica particular en un context concret.

Així doncs, aquesta investigació tracta amb dades mixtes, essent qualitatives i quantitatives, atès que s'analitza les concepcions i actuacions dels diversos factors i agents educatius per donar resposta a la qüestió establerta.

Per aquest motiu, es farà ús d'instruments de valoració qualitativa com les entrevistes i el grup de discussió, mentre que també s'emprarà el qüestionari i les graelles d'observació com a eina quantitativa per a la recerca.

Cal destacar que en el disseny i implementació d'aquestes eines, s'ha considerat els criteris d'ètica per tal de vetllar per la protecció dels drets i el benestar dels participants. És per aquest motiu, que decidit de mantenir l'anonimat al llarg de tot l'estudi.

3.1. Contextualització

La present investigació s'ha dut a terme en el context educatiu de l'escola Annexa-Joan Puigbert, situada a Girona. Aquest centre educatiu públic està organitzat en tres cicles, en els quals s'agrupen els diferents cursos. Així doncs, està organitzat amb: infantil (I3 i I4), cicle 1 (I5 i primer), cicle 2 (segon i tercer), cicle 3 (quart i cinquè) i sisè de primària. Altrament, cada un d'aquests, consta de quatre línies, en les quals es troben grups mixtos d'infants dels dos cursos; menys a sisè que únicament es troben dues línies.

A partir d'implicar una metodologia de grups heterogenis entre cursos, es pretén promoure el treball i la interrelació entre els diferents nivells que presenten els estudiants, per així enriquir els seus aprenentatges.

Els alumnes de cicle 2, disposen de 30 minuts diaris de pati reglamentat pel centre. Així doncs, des de la COVID-19, es va establir l'horari que es seguiria i l'espai que ocuparia per cada cicle. En aquest cas, tots els grups el realitzen de les 10:00 h a les 11:00 h del matí a la pista central de l'escola. Durant els dimecres i divendres, però, es dona l'opció que els infants puguin utilitzar l'àrea de la pineda, ja que duen a terme el càrrec d'hort i algunes tutores vigilen aquella zona.

Cal destacar, que aquests espais són ocupats per molt pocs alumnes, ocupant majoritàriament la pista central.

Altrament, cada grup disposa d'un horari concret de les activitats setmanals que poden desenvolupar, en relació a si es pot utilitzar el tren superior, el tren inferior o ambdós. Aquest fet va ser aplicat després de presenciar una gran conflictivitat generada pel futbol, així com per evitar l'acumulació d'infants en el mateix espai.

Pel que fa a les activitats on s'implica el tren superior, l'equip docent va proposar als infants que participessin en esports com el bàsquet o el colpbol, els quals han estat treballats a l'Àrea d'Educació Física. Per altra banda, en referència al tren inferior, juguen únicament a futbol.

DILLUNS	DIMARTS	DIMECRES	DIJOUS	DIMECRES
Pista central	Pista central	Pista central-Pineda	Pista central	Pista central-Pineda
Tren superior	Tren inferior/ Tren superior	Tren superior	Tren superior	Tren superior

DILLUNS	DIMARTS	DIMECRES	DIJOUS	DIMECRES
Pista central	Pista central	Pista central-Pineda	Pista central	Pista central-Pineda
Tren superior	Tren superior	Tren inferior/ Tren superior	Tren superior	Tren superior

Taules 1: Horari d'ús del tren superior i inferior segons els dies i l'espai dels grups B i C.

3.2. Mostra i informants clau

En aquest cas, l'estudi ha estat realitzat amb la col·laboració de diversos agents clau: la investigadora, els alumnes i quatre docents del centre.

Com a investigadora principal d'aquesta recerca, he aportat les meves habilitats, experiència i formació per tal de poder abordar l'objecte d'estudi. Actualment, soc estudiant del Grau en Mestre d'Educació Primària, durant el qual he adquirit un seguit de coneixements pedagògics i psicològics que m'han permès identificar els factors que es reflecteixen en els comportaments adoptats pels infants durant el pati. Aquest fet ha estat el mitjà pel qual he pogut detectar aquest fenomen en el context de pràctiques a l'escola Annexa Joan-Puigbert, abordant l'objectiu de la investigació des d'una perspectiva crítica i rigorosa.

Pel que fa als alumnes, aquesta investigació s'ha desenvolupat amb 48 infants de cicle 2, concretament dels grups B i C. La classe B, està formada per 23 alumnes, dels quals 9 són nens i 14 són nenes. Pel que fa al grup C, aquest consta de 25 alumnes, essent 15 nens i 10 nenes.

En referència al curs, el grup B el conformen 11 infants de segon i 12 de tercer, mentre que l'altre es compon de 13 estudiants de segon i 12 de tercer de primària. Es tracten de dues classes molt participatives i actives, fet que es pot observar en les dinàmiques que tenen lloc tant a l'aula com en altres entorns de l'escola.

A més, també s'ha comptat amb la participació activa per part de quatre mestres del centre amb la finalitat de poder adquirir una altra visió del projecte de pati i les dinàmiques que es desenvolupen en aquest.

Així doncs, es va entrevistar al coordinador de l'escola, el qual fa 7 anys que exerceix aquest càrrec, essent responsable del projecte de pati. La tutora del grup C va ser l'altra entrevistada, contribuint amb dades fonamentals per la recerca. En aquest cas, és el seu primer any en aquesta escola i vigila diàriament els patis de Cicle 2.

Finalment, es va dur a terme el grup de discussió amb dues docents amb quinze anys d'experiència en aquest centre. D'una banda, es troba la mestra d'Educació Física, la qual imparteix aquesta assignatura amb tots els grups de primària de l'escola i també supervisa quatre dies a la setmana els patis d'infantil i primària. Per altra banda, la mestra d'anglès de cicle 3, també duu a terme quatre dies de vigilància del pati d'aquest cicle, exposant una gran preocupació i interès per la temàtica de recerca.

3.3. Instruments

A continuació, es detallen els quatre instruments emprats durant la investigació, els quals han ocupat un paper destacat en la recollida de dades, permetent una anàlisi multidimensional de la temàtica.

3.3.1. Observació

En aquest cas, es va realitzar una observació amb participació passiva al llarg de deu dies consecutius. Segons Fabbri (1998), aquest instrument facilita la preservació la naturalesa de la realitat que s'estudia, ja que l'investigador es limita a registrar i interpretar allò que observa. Tanmateix, és important de complementar aquest recurs amb altres tècniques de recollida de dades per tal de poder obtenir una major profunditat de la informació recollida.

Aquesta observació es va dur a terme durant els patis dels alumnes de les classes B i C de cicle 2.

Altrament, per registrar la informació, es va utilitzar un registre estructurat en el qual, mitjançant dues taules, es van recollir diàriament les dades del nombre de nens i nenes de cada grup que participen en els diferents esports proposats per l'horari, així com altres activitats en les quals s'involucrava la resta de l'alumnat ([vegeu les taules de l'apartat 4.1](#)).

3.3.2. Qüestionari

Per tal de desenvolupar i conèixer la perspectiva de l'alumnat de cicle 2, es va elaborar un qüestionari estructurat i anònim que va ser utilitzat en el darrer dia de la primera setmana d'observació ([vegeu l'annex 2](#)). Cal destacar, però, que s'ha considerat el sexe dels infants com a un factor en cabdal per a la investigació, essent inclòs en l'instrument.

Aquest qüestionari ha estat elaborat prenent de referència els qüestionaris validats "Physical Activity Questionnaire for Children" (PAQ-C) i "Creencias y Estereotipos de Género hacia la Actividad Física y Deporte" (CEGAFD).

En el primer cas, es tracta d'un formulari de 10 preguntes amb les quals Manchola-González et al., (2017), assenyalen que permeten analitzar l'activitat física realitzada pels infants de primària al llarg de set dies.

Així mateix, s'han formulat un total de cinc ítems, els quals han estat traduïts al català. Aquests han estat adaptats a l'alumnat, tenint en compte els diferents esports i activitats en què solen participar. A diferència del qüestionari PAQ-C, però, han estat formulats amb la finalitat d'obtenir una visió més representativa i àmplia de l'AF que realitzen els infants, en lloc de centrar-se en un període concret.

Per aquest motiu, no s'ha inclòs la puntualització temporal de "durant els últims set dies", sinó que s'han formulat utilitzant la forma general de "durant l'hora del pati". A més, s'ha limitat l'espai per tal de poder estudiar específicament l'AF que es duu a terme durant l'esbarjo i no en altres intervals fora de l'horari escolar.

Pel que fa al qüestionari CEGAFD, està format per 24 ítems que són agrupats en cinc dimensions. Granda et al., (2018) destaquen que aquest instrument possibilita adquirir una visió dels estereotips de gènere en l'AF i l'esport que presenten els infants i adolescents.

En aquest cas, s'han formulat i traduït al català set elements, els quals formen part de tres dimensions. El primer punt forma part de la categoria de les diferències associades al gènere i les relacions amb l'AF i l'esport, mentre que els quatre següents pertanyen als estereotips sobre l'AF i l'esport associat al gènere. Els dos darrers s'inclouen en l'apartat dels pensaments en relació amb l'AF, l'esport i el gènere.

Cal fer esment que, en la segona dimensió, un dels ítems ha estat adaptat per comparar tres esports que els infants practiquen regularment durant l'hora del pati. L'objectiu és adquirir una possible resposta a la diferència de participació d'ambdós sexes en relació amb aquests esports.

En referència a l'avaluació, els 12 ítems del qüestionari han estat avaluats a través d'utilitzar el model d'escala de Likert (1932). Així doncs, s'ha atorgat una puntuació numèrica de l'1 al 5 segons el nivell d'acord: molt desacord (1), desacord (2), neutre (3), d'acord (4) i molt d'acord (5). En aquest cas, l'alumnat ha expressat la seva visió marcant amb una creu les caselles corresponents.

3.3.3. Entrevistes

Per explorar amb detall i corroborar les informacions recopilades amb els instruments emprats anteriorment, es van dur a terme dues entrevistes individuals estructurades. Folgueiras (2016) defineix aquesta tipologia d'entrevista com la formulació d'un seguit de preguntes preestablertes i limitades per part de l'entrevistador, amb la finalitat d'extreure dades concretes i precises de l'entrevistat. La primera entrevista va tenir lloc amb el coordinador del centre (docent 1), per tal de conèixer amb més profunditat l'organització i la implementació del projecte del pati ([vegeu l'annex 3](#)). Pel que fa a la segona, aquesta es va realitzar amb la tutora del grup C, amb l'objectiu d'adquirir una visió més precisa de la mostra d'estudi, amb la qual ella manté una relació directa ([vegeu l'annex 4](#)).

3.3.4. Grup de discussió

Ibáñez (2015) destaca el grup de discussió com una eina per abordar una temàtica des de diferents perspectives mitjançant la participació activa de tots els membres que el conformen.

En aquest cas, s'ha organitzat un grup de discussió únic amb l'objectiu que la mestra d'Educació Física (docent 3) i la mestra d'anglès de cicle 3 (docent 4), poguessin compartir i debatre les seves opinions sobre el tipus i la quantitat d'AF que realitzen els alumnes segons el seu sexe.

Al llarg d'aquest, la mestra d'Educació Física va contribuir amb una concepció més àmplia, aportant dades sobre els diferents grups que supervisa durant el pati. D'altra banda, la docent d'anglès va aportar una visió més focalitzada a cicle superior, ja que manté un contacte directe amb aquest alumnat ([vegeu l'annex 5](#)).

3.4. Procediment

Primerament, es va presentar l'estudi a les famílies dels dos grups d'alumnes amb els quals es va dur a terme, atès que es necessitava el seu consentiment en tractar-se de menors d'edat ([vegeu l'annex 1](#)).

Posteriorment, es va iniciar la primera part pràctica de la recerca, la qual va consistir en una l'observació directa del pati de cicle 2 al llarg de deu dies consecutius. Les dades obtingudes es van registrar a través la utilització de dues taules, les quals van permetre identificar clarament la diferència de tipus d'AF que és realitzada pels nens i per les nenes durant l'hora del pati.

Una vegada es va definir el marc teòric, explorant amb profunditat el concepte dels estereotips i l'impacte que tenen actualment sobre els infants i joves, es va decidir de conèixer la perspectiva de l'alumnat a través de l'elaboració d'un qüestionari estructurat i anònim utilitzat en el darrer dia de la primera setmana d'observació.

El gènere com a element explicatiu de l'activitat física observada a l'hora del pati dels alumnes de segon i tercer de primària
Alba Almenara Castro

Paral·lelament al període d'observació, es van realitzar dues entrevistes estructurades i un grup de discussió amb docents de la institució.

En aquest cas, es va entrevistar al coordinador del centre i a la tutora del grup classe C. Per altre costat, es va dur a terme el grup de discussió amb la mestra d'Educació Física i la mestra d'anglès de cicle 3.

Després de finalitzar la recollida de dades amb els diferents instruments, va tenir lloc el procés d'anàlisi dels resultats obtinguts a partir de la categorització de l'estudi. Aquesta fase va facilitar l'organització i distinció de les dades per tal de respondre als objectius plantejats i elaborar unes conclusions fonamentades.

3.5. Anàlisi de dades

En aquesta investigació qualitativa, s'ha utilitzat un procés de categorització inductiva- deductiva.

En un inici, es va identificar el fenomen d'estudi mitjançant una observació, la qual va ser complementada amb una base teòrica per tal de poder determinar les categories que serien explorades en aquest procés. Tanmateix, cal destacar el sorgiment de noves classificacions al llarg de la recerca. Aquestes, van ser explorades a través de l'aprofundiment en noves font de coneixement, essent relacionades amb les experiències identificades en el context del centre.

A continuació es presenta la categorització que s'ha dut a terme:

Objectius	Categories	Instruments	Mostra
Analitza si el gènere influeix en el tipus i la quantitat d'AF que realitzen els alumnes de segon i tercer de primària durant les hores de pati.	<ul style="list-style-type: none"> Influència dels estereotips per la realització d'AF. 	<ul style="list-style-type: none"> Qüestionari Entrevistes i grup de discussió 	<ul style="list-style-type: none"> Docents Alumnes
Analitza el tipus i la quantitat d'AF que realitza l'alumnat de segon i tercer de primària durant l'hora del pati.	<ul style="list-style-type: none"> AF realitzada al pati. 	<ul style="list-style-type: none"> Observació Qüestionari Entrevistes i grup de discussió 	<ul style="list-style-type: none"> Investigadora Docents Alumnes
Identificar els factors que poden incidir en el tipus i la quantitat d'AF que realitza l'alumnat de segon i tercer de primària durant l'hora del pati.	<ul style="list-style-type: none"> Ocupació del pati. 	<ul style="list-style-type: none"> Observació Grup de discussió 	<ul style="list-style-type: none"> Investigadora Docents
	<ul style="list-style-type: none"> Paper del professorat. 	<ul style="list-style-type: none"> Entrevistes 	
Relaciona els estereotips de gènere associats amb les activitats físiques dels alumnes de segon i tercer de primària amb les observacions de la pràctica d'AF a l'hora del pati.	<ul style="list-style-type: none"> Concepció de gènere de l'alumnat. 	<ul style="list-style-type: none"> Observació Qüestionari Entrevistes i grup de discussió 	<ul style="list-style-type: none"> Investigadora Docents Alumnes

Taula 2: Categorització de l'estudi.

4. RESULTATS

Els resultats adquirits a través de l'anterior procediment, han proporcionat una resposta a la qüestió i a la hipòtesi de recerca així com als objectius plantejats per aquesta investigació.

Cal fer esment, que aquests es presentaran seguint la categorització inductiva-deductiva presentada anteriorment.

4.1. L'activitat física realitzada al pati

Primerament, a partir de les dades recollides al llarg dels deu dies d'observació dels grups B i C de cicle 2 (48 infants), s'han elaborat dues taules per tal de poder contrastar els resultats obtinguts. És necessari de comentar, que s'han diferenciat els nens de les nenes per facilitar l'anàlisi i la visualització de les discrepàncies en l'AF realitzada pels dos sexes. A més, en cadascuna d'aquestes, s'ha destacat la varietat de dinàmiques observades al llarg del pati, de la mateixa manera que s'ha inclòs el nombre d'alumnes participants.

En aquest cas, es pot identificar una notable diferència en relació amb la pràctica d'AF entre l'alumnat, principalment entre els nens i les nenes. Així doncs, la participació en activitats d'alta intensitat com el futbol, el colpbol o la lluita, són més freqüentades per l'alumnat masculí, participant una o dues nenes en aquests.

Cal destacar el cas d'una alumna de la classe B, la qual participa regularment en aquestes activitats, essent l'única nena. En els dies en què aquest mateix grup juga a futbol o colpbol, una altra estudiant també s'uneix, suggerint que es sent més còmoda a l'hora de participar amb els alumnes de la seva classe.

Per altra banda, l'alumnat femení tendeix a realitzar AF d'intensitat moderada o baixa, com la mímica o jocs diversos, entre els quals destaca el pica paret. A més, en comparació amb els nens, mostren una major predisposició a adoptar conductes sedentàries al llarg dels patis. En algunes ocasions, s'ha observat com en canvi d'implicar-se en les dinàmiques actives, elles prefereixen realitzar tasques com ara comptar els punts dels esports en què participen els seus companys.

Contràriament, s'identifica un increment notable en la participació en el bàsquet, essent l'alumnat femení major que el masculí en la majoria dels casos. (O/)

AF- Nens	Dia 1	Dia 2	Dia 3	Dia 4	Dia 5	Dia 6	Dia 7	Dia 8	Dia 9	Dia 10
Bàsquet	5	1	3	4	4	3	4	3	3	5
Colpbol	11	8	10	13	14	14	8	10	14	13
Futbol	-	7	6	-	-	-	7	6	-	-
Mímica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lluita	3	3	3	3	2	3	3	-	3	-
Jocs diversos	4	2	2	3	4	4	2	5	3	6
Habilitats gimnàstiques	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Res (seure i parlar)	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-

AF- Nenes	Dia 1	Dia 2	Dia 3	Dia 4	Dia 5	Dia 6	Dia 7	Dia 8	Dia 9	Dia 10
Bàsquet	6	5	5	5	4	5	5	6	5	5
Colpbol	1	-	2	1	1	1	1	2	1	1
Futbol	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-
Mímica	-	7	5	4	5	4	5	-	6	4
Lluita	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jocs diversos	8	4	6	7	7	8	6	11	7	6
Habilitats gimnàstiques	3	3	3	3	3	3	3	-	3	3
Res (seure i parlar)	6	3	2	4	4	3	5	5	4	5

Taules 3: Graelles d'observació de l'AF realitzada al pati diferenciades pel sexe.

Les respostes de l'alumnat a través del qüestionari, recullen les idees que s'apunten a continuació:

Primerament, s'identifica una diferència notòria entre els ítems 1 i 3, els quals contempen la pràctica d'esports com el futbol, colpbol o handbol. Ambdós grups de nens participen activament en aquests, essent un 54% de l'alumnat masculí els qui atribueixen una qualificació de 4 (d'acord) o 5 (molt d'acord) al primer factor, mentre que el tercer és contemplat amb la mateixa puntuació per un 70% d'aquests.

Pel que fa al bàsquet, però, succeeix un fet oposat a l'exposat l'anterior, atès que s'identifica una major participació de l'alumnat femení amb un 37%, alhora que un 17% dels nens s'involucren freqüentment en aquest esport.

Contràriament, en els darrers ítems, es determina una realització d'AF lleugera per part d'un 95% de les nenes. Aquestes estableixen puntuacions de 3 (neutre), 4 (d'acord) o 5 (molt d'acord) en comparació als nens, els quals un 62% atribueixen qualificacions de 2 (desacord) o 1 (molt desacord).

De la mateixa manera, un 79% de l'alumnat femení atribueix les mateixes qualificacions que en l'anterior factor en referència a l'adopció d'hàbits sedentaris al llarg dels patis, mentre que un 20% de l'alumnat masculí reporta fer el mateix.

És necessari de fer esment que el grup de nenes de la classe B tendeix a ser més físicament actiu que les nenes del grup C, d'entre les quals un 80% expressen que estan d'acord (4) o molt d'acord (5) que durant les hores del pati s'asseuen i parlen amb els seus amics. (QA)

Ítem	Grup B nens	Grup B nenes	Grup C nens	Grup C nenes
Durant l'hora del pati jugo a futbol.	(1). 0/9 (2). 3/9 (3). 0/9 (4). 0/9 (5). 7/9	(1). 12/14 (2). 0/14 (3). 0/14 (4). 1/14 (5). 1/14	(1). 6/15 (2). 2/15 (3). 1/15 (4). 0/15 (5). 6/15	(1). 10/10 (2). 0/10 (3). 0/10 (4). 0/10 (5). 0/10
Durant l'hora del pati jugo a bàsquet.	(1). 3/9 (2). 1/9 (3). 4/9 (4). 1/9 (5). 0/9	(1). 9/14 (2). 0/14 (3). 0/14 (4). 2/14 (5). 3/14	(1). 5/15 (2). 5/15 (3). 2/15 (4). 0/15 (5). 3/15	(1). 6/10 (2). 0/10 (3). 0/10 (4). 0/10 (5). 4/10
Durant l'hora del pati jugo a Colpbol o a Handbol.	(1). 2/9 (2). 0/9 (3). 0/9 (4). 2/9 (5). 5/9	(1). 12/14 (2). 0/14 (3). 0/14 (4). 0/14 (5). 2/14	(1). 1/15 (2). 4/15 (3). 0/15 (4). 6/15 (5). 4/15	(1). 10/10 (2). 0/10 (3). 0/10 (4). 0/10 (5). 0/10
Durant l'hora del pati participo en altres esports o activitats com mimica, el pica paret o altres.	(1). 5/9 (2). 2/9 (3). 0/9 (4). 0/9 (5). 2/9	(1). 0/14 (2). 1/14 (3). 4/14 (4). 7/14 (5). 2/14	(1). 1/15 (2). 7/15 (3). 4/15 (4). 3/15 (5). 0/15	(1). 0/10 (2). 0/10 (3). 4/10 (4). 5/10 (5). 1/10
Durant l'hora del pati estic assegut/da parlant amb els meus amics.	(1). 6/9 (2). 2/9 (3). 0/9 (4). 0/9 (5). 0/9	(1). 9/14 (2). 0/14 (3). 5/14 (4). 1/14 (5). 0/14	(1). 4/15 (2). 6/15 (3). 5/15 (4). 0/15 (5). 0/15	(1). 0/10 (2). 0/10 (3). 2/10 (4). 3/10 (5). 5/10

Taula 4: Resultats dels ítems en referència a la categoria "Activitat física realitzada al pati", extrets del "Qüestionari sobre el gènere i l'activitat física dels alumnes".

En referència a les entrevistes i al grup de discussió, es va incloure una qüestió en la qual es preguntava als mestres entrevistats si havien presenciat alguna diferència significativa en els nivells d'AF a l'hora del pati, amb l'objectiu d'obtenir la seva visió pel que fa a aquesta categoria.

Així doncs, la docent 2, va exposar:

“Hi ha molta diferència. Les nenes acostumen a fer un joc molt tranquil i moltes vegades fins i tot estan assegudes xerrant. Sí que van d'un lloc a l'altre, o estan dretes, però majoritàriament desenvolupen una activitat física molt baixa. En canvi, els nens acostumen a participar en una AF més intensa, com el colpbol, el futbol i el bàsquet”. (ED)

A més, en el grup de discussió, les mestres participants van afegir puntualitzacions semblants a l'expressada per la docent 2.

⇒ *Docent 3: Clarament. Hi ha molts estudiants que es mostren molt participatius, sobretot els nens, mentre que altres participen en activitats que impliquen molt poc moviment i AF, que generalment són les noies.*

⇒ *Docent 4: Crec el mateix. Al pati es pot observar una gran diferència d'AF entre nens i nenes. Les nenes adopten comportaments més passius i sedentaris, mentre que la gran majoria de nois participen activament durant aquest. (GDD)*

4.2. La influència dels estereotips per la realització d'AF i la concepció del gènere de l'alumnat

Aquestes dues categories han estat considerades conjuntament a causa de l'estreta vinculació que mantenen.

En primer lloc, a través dels deu dies d'observació, es va adquirir una sèrie d'informacions que van permetre identificar la concepció de gènere que posseeix l'alumnat, així com la influència que té aquesta sobre l'AF realitzada durant l'hora del pati.

Així doncs, com s'ha exposat en els resultats de l'anterior categoria, es va presenciar una gran disparitat pel que fa a l'AF que practiquen els dos sexes. Gran part de l'alumnat masculí participa habitualment en dinàmiques actives i d'alta intensitat, mentre que l'alumnat femení duu a terme activitats de baixa intensitat, o fins i tot, tendeix a recórrer al sedentarisme.

Aquest fet es pot relacionar directament amb l'acceptació dels estereotips de gènere que són transmesos per la societat, els quals atribueixen a la masculinitat característiques com l'esportivitat i fortalesa, alhora que vinculen la feminitat amb característiques oposades, com la tranquil·litat o la sensibilitat.

Altrament, en diverses ocasions, es va identificar comentaris per part de l'alumnat que reforçaven encara més la possessió d'aquesta visió tradicional de gènere.

Un dels casos, va tenir lloc en el segon dia d'observació, en què els infants del grup B podien realitzar una AF que impliqués fer ús del tren inferior, fent que gran part dels nois escollissin jugar a futbol. Després de tornar del pati i observar que només una de les alumnes havia participat amb els seus companys, es va decidir de preguntar a un grup de nenes de la mateixa classe el motiu pel qual elles no jugaven. Així doncs, les seves respostes van ser:

⇒ Alumna 1: *“Com que no som bones, no volen que juguem amb ells, i ens deixen de costat, passant-se la pilota només entre ells”.*

⇒ Alumna 2: *“També juguen de manera molt competitiva, es pensen que han de guanyar un partit molt important i alguna vegada que hem intentat participar, ens criden o ens critiquen tota l'estona”. (O1)*

Els resultats del qüestionari, mostren que gran part de l'alumnat, es mostra conscienciat respecte als estereotips de gènere, seleccionant l'opció “molt desacord” (1) o “desacord” (2), en els ítems que suggereixen diferències en les preferències o habilitats físiques segons el sexe.

A més, una gran majoria també han coincidit amb l'adjudicació de les puntuacions “molt d'acord” (5) o “d'acord” (4) en aquells que aborden la igualtat en l'àmbit esportiu, representant un 52% de l'alumnat en el factor quatre i un 93% en el sis.

Tanmateix, els resultats extrets a partir dels altres ítems, han reflectit una visió estereotipada per part de la majoria dels infants en referència al gènere. Aquesta es pot observar amb les qualificacions “neutral” (3), “d'acord” (4) o “molt d'acord” (5) en l'ítem 2: “Als nois se'ls hi dona millor que a les noies qualsevol activitat física agressiva i que s'hagi de fer força” segons un 64% de l'alumnat. A més, aquest fenomen també es mostra en l'afirmació 3: “A les noies se'ls hi dona millor esports com el ballet, la gimnàstica o el patinatge” essent puntuada de la mateixa manera per un 85% dels estudiants.

Finalment, cal destacar especialment l'ítem 4, el qual contribueix amb molta informació respecte als resultats extrets de l'observació. Així mateix, de cada grup, es pot distingir un nombre significatiu d'alumnes que no creuen que ambdós sexes puguin ser igual de bons jugant a futbol. En el cas del grup B, un 20% dels infants han atribuït una puntuació de “desacord” (2), mentre que en la classe C, un 29% dels alumnes han considerat la mateixa qualificació.

Altrament, és necessari d'assenyalar la similitud d'opinions expressades tant pels nens com per les nenes en els diferents ítems. (QA)

El gènere com a element explicatiu de l'activitat física observada a l'hora del pati dels alumnes de segon i tercer de primària
Alba Almenara Castro

Ítem	Grup B nens	Grup B nenes	Grup C nens	Grup C nenes
En general, als nois se'ls hi dona millor fer activitat física que a les noies.	(1). 4/9 (2). 0/9 (3). 1/9 (4). 4/9 (5). 0/9	(1). 9/14 (2). 0/14 (3). 4/14 (4). 0/14 (5). 1/14	(1). 7/15 (2). 4/15 (3). 0/15 (4). 4/15 (5). 0/15	(1). 8/10 (2). 0/10 (3). 2/10 (4). 0/10 (5). 0/10
Als nois se'ls hi dona millor que a les noies qualsevol activitat física agressiva o que s'hagi de fer força.	(1). 3/9 (2). 0/9 (3). 6/9 (4). 0/9 (5). 0/9	(1). 4/14 (2). 0/14 (3). 8/14 (4). 1/14 (5). 1/14	(1). 5/15 (2). 0/15 (3). 0/15 (4). 10/15 (5). 0/15	(1). 4/10 (2). 0/10 (3). 5/10 (4). 1/10 (5). 0/10
A les noies se'ls hi dona millor esports com el ballet, la gimnàstica o el patinatge.	(1). 1/9 (2). 0/9 (3). 0/9 (4). 0/9 (5). 8/9	(1). 2/14 (2). 0/14 (3). 3/14 (4). 7/14 (5). 2/14	(1). 2/15 (2). 0/15 (3). 13/15 (4). 0/15 (5). 1/15	(1). 3/10 (2). 0/10 (3). 0/10 (4). 5/10 (5). 2/10
Les noies poden ser tan bones com els nois jugant al futbol.	(1). 0/9 (2). 2/9 (3). 2/9 (4). 0/9 (5). 5/9	(1). 1/14 (2). 2/14 (3). 5/14 (4). 0/14 (5). 6/14	(1). 0/15 (2). 3/15 (3). 4/15 (4). 1/15 (5). 7/15	(1). 0/10 (2). 4/10 (3). 0/10 (4). 0/10 (5). 6/10
El bàsquet i el colpbol són esports de nois i noies, però el futbol és només de nois.	(1). 4/9 (2). 0/9 (3). 3/9 (4). 0/9 (5). 2/9	(1). 11/14 (2). 0/14 (3). 2/14 (4). 0/14 (5). 1/14	(1). 10/15 (2). 0/15 (3). 5/15 (4). 0/15 (5). 0/15	(1). 4/10 (2). 0/10 (3). 5/10 (4). 0/10 (5). 1/10
Els nois i les noies poden ser igual de bons fent esport.	(1). 0/9 (2). 3/9 (3). 0/9 (4). 0/9 (5). 6/9	(1). 0/14 (2). 0/14 (3). 0/14 (4). 2/14 (5). 12/14	(1). 0/15 (2). 0/15 (3). 0/15 (4). 1/15 (5). 14/15	(1). 0/10 (2). 0/10 (3). 0/10 (4). 0/10 (5). 10/10
Els nois i les noies poden fer els mateixos esports.	(1). 0/9 (2). 0/9 (3). 1/9 (4). 2/9 (5). 6/9	(1). 1/14 (2). 0/14 (3). 0/14 (4). 0/14 (5). 13/14	(1). 0/15 (2). 0/15 (3). 4/15 (4). 0/15 (5). 11/15	(1). 0/10 (2). 0/10 (3). 0/10 (4). 0/10 (5). 10/10

Taula 5: Resultats dels ítems en referència a les categories “Influència dels estereotips per la realització d'AF i concepció del gènere de l'alumnat”, extrets del “Qüestionari sobre el gènere i l'activitat física dels alumnes”.

En el cas de les entrevistes i el grup de discussió, es va formular una pregunta als mestres sobre la influència dels estereotips de gènere dels estudiants en l'AF realitzada durant l'hora del pati.

Així mateix, el docent 1 va expressar:

“Els rols que posseeixen els infants en referència el què hauria de fer un nen i què hauria de fer una nena, de la mateixa manera que es transmet com hauria de jugar un nen o com hauria de jugar una nena, són estereotips que adquireixen i que ells interioritzen des que neixen, fent que acabin essent reflectits al llarg del seu dia a dia”. (ED)

A més, la docent 4 en el grup de discussió, va afirmar que ella creia que són factors clarament incidents, afegint:

“En repetides ocasions, he escoltat comentaris negatius i crítics per part de l'alumnat masculí cap al sexe contrari en referència a les seves habilitats o a la seva manera de jugar, fent que elles acabin abandonant el joc a causa de ser ignorades al llarg d'aquest o que no se les deixi jugar”. (GDD)

4.3. L'ocupació del pati

Pel que fa a aquesta categoria, es va constatar una clara desigualtat de gènere a través dels instruments emprats.

Primerament, mitjançant l'observació, es va presenciar una diferència entre els nens i nenes en referència a la utilització i l'ocupació del pati.

En aquest cas, aquest espai està dividit en tres seccions: la graderia, una pista central (amb colpbol al lateral esquerre, futbol a la part central i bàsquet al lateral dret) i una zona amb taules per seure així com dues cistelles inutilitzades ([vegeu l'annex 6](#)). Així doncs, la pista ocupa una posició central del pati, fent que la major part d'AF es realitzi en aquest espai.

Cal destacar, que l'alumnat segueix l'horari que els pertoca en referència a la utilització del tren superior o inferior. Aquest fet ha provocat que els estudiants, hagin diferenciat la pista en tres espais per als esports de colpbol, futbol i bàsquet, atès que són els més practicats.

Tanmateix, això suposa una limitació per a la pràctica d'altres AF, les quals han de ser realitzades en espais com la graderia, la zona de les taules, o als espais restants que envolten la pista.

Aquesta reducció d'espai, contribueix al fet que l'alumnat que l'ocupa, el qual tendeix a ser femení, es vegi limitat a participar en una AF baixa o a adoptar rols més sedentaris.

A més, es va observar una gran dominància de la pista per part de l'alumnat masculí, atès que són majoritàriament els nens qui participen en els esports que es practiquen en aquest espai. (OI)

Posteriorment, els resultats del grup de discussió, van corroborar la informació extreta a través dels deu dies d'observació.

Així mateix, es va incloure una qüestió en referència a l'opinió dels docents sobre la contribució de la diferència d'AF entre l'alumnat segons el disseny del pati.

Durant el grup de discussió, les docents 3 i 4 van exposar la seva visió en referència a la directa incisió de l'espai sobre la temàtica d'estudi:

⇒ *Docent 3: Jo considero que el pati hauria de canviar, sense treure els elements que es tenen actualment, però es podia ampliar. Hauria de ser un espai que estigués adaptat per poder jugar a tots els esports, sense incloure una pista central pensada específicament per al futbol.*

⇒ *Docent 4: A més, es podria fer que les porteries de futbol es poguessin treure. Nosaltres tenim xarxes per jugar a voleibol i les hem de treure, fent que només es facin servir a l'extraescolar. No entenc per què no les podem deixar. (GDD)*

4.4. El paper del professorat

Els resultats d'aquesta darrera categoria han estat extrets a partir de les entrevistes. En aquest cas, es va preguntar als docents per la influència del professorat davant d'aquesta qüestió. Ambdós mestres van afirmar la seva influència, i van proposar possibles actuacions per tal de poder fer front a la diferència d'AF entre l'alumnat.

En referència al docent 1, va emfatitzar la rellevància de la reflexió amb cada grup per tal que poguessin prendre consciència sobre aquest factor i compartissin obertament les seves visions.

Per altre costat, la docent 2, va destacar la importància dels mestres com a models pels infants. Així mateix, va ressaltar el fet que una gran part del claustre està compost per dones, suggerint la possibilitat que s'involucressin en una part del joc al pati, amb l'objectiu que es disminuís la concepció estereotipada per part de l'alumnat. (ED)

5. DISCUSSIÓ

En aquest apartat, es discutirà les dades obtingudes en els resultats presentats anteriorment. Per aquest motiu, es distingirà en tres subcategories en relació amb els objectius de l'estudi, per tal de mantenir la seva lògica i poder fer una valoració final.

5.1. Tipus i quantitat d'AF realitzada per l'alumnat

Els resultats de l'estudi apunten, com en prèvies recerques, a una diferència significativa en relació amb el tipus i la participació dels infants al pati.

Álvarez-Bogantes et al. (2018) conclouen en la seva investigació que els nens realitzen més AF diària que les nenes, essent el pati un dels espais on es pot observar aquest fet. Així doncs, Escalante et al. (2011), exposen la diferència del tipus d'AF duta a terme pels infants. En aquest cas, l'alumnat masculí tendeix a participar en activitats i esports com el futbol, el colpbol o el bàsquet, mentre que l'alumnat femení sol involucrar-se en activitats de menor intensitat.

En contraposició als resultats d'aquests autors, s'ha identificat una major predominança d'alumnat femení en la participació del bàsquet.

D'altra banda, Frago et al. (2011) destaquen que també es pot observar una clara discrepància pel que fa a la intensitat d'aquesta activitat, fent que les nenes desenvolupin una AF lleugera i fins i tot adoptin hàbits sedentaris.

5.2. Factors incidents en el tipus i quantitat d'AF

Els resultats d'aquest estudi concorden amb les conclusions de l'estudi de Soler (2006), la qual ressalta l'androcentrisme que té lloc al pati a causa del predomini d'esports com el futbol.

Aquest factor ha provocat una gran quantitat de problemàtiques socials i organitzatives, ja que els nens tendeixen a ocupar l'àrea de la pista central, mentre que les nenes i un grup minoritari d'alumnat masculí queden en els extrems o en zones molt més reduïdes (Saldaña, 2018).

En aquesta línia, Luis et al. (2020), remarquen que aquest esdeveniment contribueix a la perpetuació dels estereotips de gènere entre els infants.

A més, Pastor et al. (2020), destaquen la infància com a una etapa cabdal per la interiorització dels estereotips, ja que acaben essent acceptats i normalitzats a causa del contacte que mantenen amb altres agents exteriors.

5.3. Estereotips de gènere associats a l'AF

En relació amb aquest darrer punt, s'ha identificat una concepció estereotipada per part de l'alumnat, fet que concorda amb els resultats d'altres investigacions, com és el cas de Blández et al. (2007). En aquest cas, s'exposa de la presència dels estereotips de gènere en l'àmbit esportiu, atribuint una major AF al sexe masculí que al femení. Aquest aspecte ha estat observat clarament a través de les respostes obtingudes a través del qüestionari emprat amb els alumnes.

Aquests mateixos autors, esmenten que l'alumnat tendeix a associar els esports i activitats en les quals es veuen implicades qualitats com la força o la resistència al sexe masculí. Per altre costat, les noies són vinculades amb habilitats que incideixin en l'expressió o el ritme. Altrament, en consonància a aquest estudi, els indicadors han mostrat una major concepció estereotipada sobre el gènere i l'esport per part dels nens.

Tanmateix, les dades de la present recerca, no concorden amb les obtingudes per Calvo i Perrino (2017), els quals destaquen una menor AF en l'alumnat femení que posseïa una visió de gènere més estereotipada. D'altra banda, van identificar una major AF per part de l'alumnat masculí amb creences més estereotipades. En aquest cas, però, es va observar un nivell d'AF molt semblant entre les nenes, independentment de les seves creences estereotipades. De la mateixa manera, es va presenciar el mateix fenomen entre els nens.

Finalment, es pot afirmar que aquest estudi ha donat resposta a l'objectiu general plantejat, obtenint una concepció més profunda de la influència del gènere en relació amb el tipus i la quantitat d'AF realitzada durant el pati. Com bé s'exposa en els resultats de la investigació de Hellín Martínez et al. (2021), al llarg d'aquest s'ha pogut identificar una disparitat en l'AF realitzada per ambdós sexes durant l'esbarjo, considerant el gènere com a factor influent en la pràctica d'AF entre l'alumnat.

6. CONCLUSIONS

En conclusió, aquesta investigació permet afirmar que el gènere influeix en l'AF realitzada durant l'hora del pati pels alumnes de cicle 2 en el context de l'escola Annexa Joan-Puigbert.

A més, es confirma una diferència significativa en la pràctica d'AF entre els dos sexes, identificant una participació més activa per part de l'alumnat masculí.

Cal fer esment també de les concepcions estereotipades que posseeix l'alumnat, les quals tenen una repercussió directa sobre el factor esmentat anteriorment.

En referència a aquest fet, és necessari de destacar la rellevància d'un factor que s'ha tractat al llarg de l'estudi, el qual consisteix en la importància del rol dels docents per tal d'abordar aquesta situació i fomentar una major equitat en l'AF realitzada pels nens i les nenes. Així doncs, els mestres poden contribuir amb l'aplicació d'estratègies com que sessions de debat o tallers que permetin conèixer, reflexionar críticament i treballar amb l'alumnat els factors que incideixen en aquesta diferència.

No obstant això, cal subratllar la necessitat de dur a terme futures investigacions en diversos contextos i amb diverses mostres de participants per confirmar o contradir els resultats obtinguts en el present.

7. LIMITACIONS I PROPOSTES DE FUTUR

En primer lloc, cal destacar que aquest estudi ha estat realitzat amb una mostra limitada d'estudiants, obtenint una visió concreta en relació amb el context estudiat. A més, s'ha dut terme al llarg del període de pràctiques al centre, fent que no es pogués observar el canvi d'entre l'abans i el després de la implementació de les noves mesures del projecte de pati que es van aplicar a partir la pandèmia.

Pel que fa a les futures línies d'investigació, es podria aprofundir en aquesta temàtica per obtenir una visió més holística. Per aquest motiu, es podria realitzar aquesta investigació en altres contextos, adquirint una concepció més àmplia sobre l'AF duta a terme pels infants durant l'hora del pati en relació amb l'aplicació de les seves respectives polítiques educatives.

8. REFERÈNCIES DOCUMENTADES

- Álvarez, C., Villalobos, G. P., & Vargas, J. (2018). Determinación de la actividad física en el recreo escolar: combinando mediciones de actividad física y perspectiva estudiantil. *MHSALUD: Revista en Ciencias del Movimiento Humano y Salud*, 14(2), 44-58.
- Antúnez, M. (2012). Actividad física y género. Red nacional actividad física y desarrollo humano. Boletín electrónico Redaf., (18). Recuperat de http://www.redaf.gob.ar/articulos/actividad-fisica-genero_c28e.pdf
- Amurrio, M., Larrinaga, A., Usategui, E., & Del Valle, A. (2012). Los estereotipos de género en los/las jóvenes y adolescentes. *Donostia: Eusko Ikaskuntza*, 17, 227-248.
- Arancón, M. (2022). Actividad física, tipo de patio escolar y género en alumnos de educación primaria. *Logía, educación física y deporte*, 3(1), 40-47.
- Arenas, D., Conti, V., & Mas, M. (2022). Estereotipos de género y tratamiento diferenciado entre chicos y chicas en la asignatura de educación física: una revisión narrativa. *Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación*, (43), 342-351.
- Armada, M., González, I., & Montávez, M. (2013). La expresión corporal: un proyecto para la inclusión. *Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación*, (24), 107-112.
- Blández, J., Fernández, E., y Sierra, M. A. (2007). Estereotipos de género, actividad física y escuela: la perspectiva del alumnado. *Profesorado. Revista de Currículum y Formación del profesorado*, 11(2), 1-21.

- Calvo, E., & Perrino, M. (2017). Hábitos físico-deportivos en adolescentes de Castilla y León. *Movimento*, 1341-1352. <http://dx.doi.org/10.22456/1982-8918.71852>
- Cantó, R. & Ruiz, L. (2011). Comportamiento motor espontáneo en el patio de recreo escolar: Análisis de las diferencias por género en la ocupación del espacio durante el recreo escolar. *Revista Internacional De Ciencias Del Deporte*, 1(1), 28-45. [10.5232/ricyde2005.00103](http://dx.doi.org/10.5232/ricyde2005.00103)
- Cheon, H., Reeve, J., & Vansteenkiste, M. (2020). When teachers learn how to provide classroom structure in an autonomy-supportive way: Benefits to teachers and their students. *Teaching and teacher education*, 90, 103004. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.103004>
- Denessen, E., Hornstra, L., van den Bergh, L., & Bijlstra, G. (2022). Implicit measures of teachers' attitudes and stereotypes, and their effects on teacher practice and student outcomes: A review. *Learning and Instruction*, 78. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2020.101437>
- Escalante, Y., Backx, K., Saavedra, J. M., García A., & Domínguez, A. M. (2011). Relación entre actividad física diaria, actividad física en el patio escolar, edad y sexo en escolares de educación primaria. *Revista Española de Salud Pública*, 85(5), 481-489.
- Fabbri, M. (1998). Las técnicas de investigación: la observación.
- Folgueiras, P. (2016). La entrevista: *Técnica de recogida de información: La entrevista*. Recercat, 1-11. <http://hdl.handle.net/2445/99003>
- Frago, J., Pardo, B., García, L., Aibar, A., & Zaragoza, J. (2017). Physical Activity Levels during unstructured recess in Spanish Primary and Secondary Schools. *European Journal of Human Genetics*, 38, 40-52.

- Flores, E., Maureira, F., Castillo, F., & González, P. (2022). Masculinidades y femineidades en estudiantes de educación física de Chile (Masculinities and femininities in physical education students in Chile). (45), 456–461. <https://doi.org/10.47197/retos.v45i0.92774>
- Granda, J., Alemany, I., & Aguilar, N. (2018). Gender and its Relationship with the Practice of Physical Activity and Sport. *Apunts. Educación Física y Deportes*, 132, 123-141. [10.5672/apunts.2014-0983.cat.\(2018/2\).132.09](https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.cat.(2018/2).132.09)
- Hellín, M., García, J., García, J., & Alfonso, M. (2021). Heart rate and physical activity levels during school recess. *A descriptive study*. *Retos*, 43. 422-427.
- Høivik, H., Solianik, V., Five, M., & Agai, M. (2022). Stereotypes of women and men across gender subgroups. *Frontiers in Psychology*, 13, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.881418>
- Ibáñez, J. (2015). Cómo se realiza una investigación mediante grupos de discusión. *El análisis de la realidad social: Métodos y técnicas de investigación* (pp. 418-434).
- López, M. & Pardo, A. (2021). ¿ Existen los estereotipos de género en la actividad física y el deporte en una muestra de adolescentes de Barcelona?. *Revista Española de Educación Física y Deportes*, (434), 56-65. <https://doi.org/10.55166/reefd.vi434.998>
- Luis, I., Torre, T., Escolar, C., Ruiz, E., Huelmo, J., Palmero, C., & Jiménez, A. (2020). Influencia del género en la aceptación o rechazo entre iguales en el recreo. *Revista de Educación*, 387, 89-115. <https://doi.org/10.4438/1988-592X-RE-2020-387-440>

- Manchola, J.; Bagur, C. & Girabent, M. (2017). Fiabilidad de la versión española del cuestionario de actividad física PAQ-C / Reliability Spanish Version of Questionnaire of Physical Activity PAQ-C. *Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y el Deporte*, 17(65) 139- 152. <http://dx.doi.org/10.15366/rimcafd2017.65.010>
- Master, A. (2021). Gender stereotypes influence children's STEM motivation. *Child Development Perspectives*, 15(3), 203-210. <https://doi.org/10.1111/cdep.12424>
- Méndez, A. (2020). Beneficios físicos, intrapersonales e interpersonales de las intervenciones en el patio de recreo en educación primaria. *SPORT TK-Revista EuroAmericana de Ciencias del Deporte*, 9(2), 47–58. <https://doi.org/10.6018/sportk.431111>
- Organización Mundial de la Salud. (2020). Directrices de la OMS sobre actividad física y hábitos sedentarios: de un vistazo. Organización Mundial de la Salud. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/337004>
- Pascual, M., Vega, L., & Ávalos, M. (2023). Rol del profesorado de educación física en la práctica de actividad física-deportiva extraescolar según estudiantes universitarios. *Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación*, (49), 314-321. <https://doi.org/10.47197/retos.v49.97631>
- Pastor, J., Sánchez, A., Sánchez, J., & Martínez, J. (2019). Estereotipos de género en educación física. *SPORT TK-Revista EuroAmericana de Ciencias del Deporte*, 8(2), 23–31. <https://doi.org/10.6018/sportk.401071>
- Pla, I., Adam, A., & Bernabeu, I. (2013). Estereotipos y prejuicios de género: Factores determinantes en Salud Mental. *Norte de salud mental*, 11(46), 20-28.

- Rodríguez, Á., Sabando, E., & Soasti, A. (2022). Desigualdad de género en la actividad física y deporte: Revisión sistemática. *MENTOR revista de investigación educativa y deportiva*, 1(3), 346-369. <https://doi.org/10.56200/mried.v1i3.4762>
- Rojo, J., Mayordomo, N., Mendoza, M., Adsuar, J. C., Mendoza, D. M., & Galán, C. (2023, February). Descriptive Study of Attitudes towards Corporal Expression in Physical Education Students in a Region of Spain. In *Healthcare* (Vol. 11, No. 4, p. 549). MDPI. <https://doi.org/10.3390/healthcare11040549>
- Salas, I. & Vidal, J. (2020). Orientaciones para crear patios activos en los centros escolares (Orientations to create active playgrounds in schools). *Retos*, 38, 745-753. <https://doi.org/10.47197/retos.v38i38.73038>
- Saldaña, D. (2018). Reorganizar el patio de la escuela, un proceso colectivo para la transformación social. *Hábitat y Sociedad*, 11, 185–199. <https://doi.org/10.12795/HabitatySociedad.2018.i11.11>
- Serra, P. (2019). L'esport des de la perspectiva de gènere. *Eines per a l'esquerra nacional*, (36), 16-25. <https://raco.cat/index.php/Eines/article/view/362076>
- Solbes, I., Valverde, S., & Herranz, P. (2020). Socialization of gender stereotypes related to attributes and professions among young Spanish school-aged children. *Frontiers in psychology*, 11, 514213. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00609>
- Soler, S. (2006). Actitudes y relaciones de niñas y niños ante contenidos de la educación física en primaria estereotipados por el género: el caso del fútbol. En: Vázquez, B. (Coord.), *Las mujeres jóvenes y las actividades físico deportivas*. Madrid: Consejo Superior de Deportes, (46), 119-150.

- Soler, S. (2008). *Les relacions de gènere en l'Educació Física a l'escola primària. Anàlisi dels processos de reproducció, resistència i canvi a l'aula*. Universitat de Barcelona.
- Stake, R. E. (2005). "Qualitative Case Studies". A: N. K. Denzin; Y. S. Lincoln (editors), *The Sage handbook of qualitative research* (3^a. ed., pàg. 273–285). Londres: Sage.
- Subirats, M. (2016). De los dispositivos selectivos en la educación: el caso del sexismo. *Revista de la Asociación de Sociología de la Educación I*, 9(1), 22-36.
- Torres-Luque, G., Carpio, E., Sánchez, L., & Sánchez, Z. (2014). Niveles de condición física de escolares de educación primaria en relación a su nivel de actividad física y al género. *Retos. Nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación*, (25), 17-22. <https://doi.org/10.47197/retos.v0i25.34468>
- Vallès, N., Eizaguirre, S., Martínez, X., Elias, M., López, F. & Recasens, J. (2014). Educació i cultura: Socialització i agents implicats. <http://hdl.handle.net/2445/57629>
- Zapatero, J., Gómez, R., Rico, E., & Ángel, J. (2021). ¿ Qué problemas tienen las chicas y los chicos en el patio de recreo?.[What problems do girls and boys have in the playground?]. *RICYDE. Revista Internacional de Ciencias del Deporte*, 18(67), 54-71. <https://doi.org/10.5232/ricyde2022.06705>
- Zapatero, J., Ramírez, E., Rocu, P., & Navajas, R. (2021). Orientaciones para el cambio de los patios escolares como impulsores de la igualdad de género a través de la actividad física. *Ágora Para La Educación Física Y El Deporte*, 23, 241–264. <https://doi.org/10.24197/aefd.0.2021.241-264>

El gènere com a element explicatiu de l'activitat física observada a l'hora del pati dels alumnes de segon i tercer de primària
Alba Almenara Castro

9. ANNEXOS

9.1. Annex 1

CONSENTIMENT INFORMAT PER A LA PARTICIPACIÓ EN EL TREBALL DE GRAU

Identificació
Soc l'Alba Almenara Castro, estudiant de quart de carrera del grau en Mestra d'Educació Primària amb l'especialització d'Educació Física de la Universitat de Girona. Actualment, em trobo fent les pràctiques amb la classe de l'Ictineu de cicle 2.
En aquest cas, duré a terme la meua recerca del meu Treball de Final de Grau anomenat *Nivell d'activitat física en funció del projecte de pati i el gènere dels alumnes de segon i tercer de primària* del dia 2 d'abril fins al 10 de maig del 2024.

Descripció de la recerca
Durant aquest període de formació pràctica, he pogut observar una diversitat d'interaccions i comportaments relacionats amb l'activitat física durant les hores del pati en el context dels alumnes de segon i tercer de primària. Així doncs, els meus objectius es basen a analitzar com el gènere influeix en l'activitat física que realitzen els alumnes de cicle 2 durant les hores de pati i identificar els possibles factors que poden incidir en la participació de l'alumnat per la pràctica esportiva.
Per tal de dur a terme la investigació, pretenc realitzar un qüestionari validat "Physical Activity Questionnaire for Children" (PAQ-C), amb el qual s'obté el punt de vista de l'alumnat sobre l'activitat física que realitzen als patis al llarg d'una setmana. Altrament, utilitzaré l'observació per tenir en compte possibles interaccions i actituds que posteriorment seran analitzades per aprofundir en la recerca.

Compromisos de la investigadora
Les fotografies i les dades obtingudes a partir de les tècniques de recerca emprades es tractaran exclusivament per l'elaboració del Treball de Final de Grau i apareixeran de firma anònima en el document que pot ser publicat a DUGiDOcs (repositori digital de la Universitat de Girona) o en altres cercadors d'articles acadèmics.

Autorització
Jo _____ amb DNI/NIE/Passaport _____
com a pare, mare o tutor/a legal de l'alumne/a _____, autoritzo:
Que l'alumne/a pugui participar en les activitats de la recerca "*Nivell d'activitat física en funció del projecte de pati i el gènere dels alumnes de segon i tercer de primària*".

SÍ NO

Que la imatge de l'alumne/a, de manera que no se'l pugui identificar (sense mostrar la cara o el no), pugui aparèixer en el treball escrit i a la presentació oral del Treball de Final de Grau de l'estudiant en pràctiques.

SÍ NO

Lloc i data:
Signatura del pare, mare o tutor/a legal de l'alumne/a.

Agraïxo per endavant la seva implicació i resto a la seva disposició per aclarir qualsevol qüestió.

Figura 3. Document de consentiment per a la participació en la investigació, dirigit a les famílies.

El gènere com a element explicatiu de l'activitat física observada a l'hora del pati dels alumnes de segon i tercer de primària
Alba Almenara Castro

9.2. Annex 2

QÜESTIONARI SOBRE EL GÈNERE I L'ACTIVITAT FÍSICA DELS ALUMNES

Classe: _____

Edat: _____ **Sexe:** _____

Si us plau, respon aquest qüestionari amb sinceritat sobre l'activitat física que fas al pati durant la setmana i el que tu penses sobre com ho fan els nois i les noies.

Recorda:

- NO HI HA UNA RESPOSTA CORRECTA

	MOLT DESACORD	DESACORD	NEUTRAL	D'ACORD	MOLT D'ACORD
Durant l'hora del pati jugo a futbol.					
Durant l'hora del pati jugo a bàsquet.					
Durant l'hora del pati jugo a Colpbol o a Handbol.					
Durant l'hora del pati participo en altres esports o activitats com mímica, el pica paret o altres.					
Durant l'hora del patiestic assegut/da parlant amb els meus amics.					

Figura 4. Qüestionari de creació pròpia per analitzar el gènere i l'activitat física dels alumnes de cicle 2.

El gènere com a element explicatiu de l'activitat física observada a l'hora del pati dels alumnes de segon i tercer de primària
Alba Almenara Castro

En general, als nois se'ls hi dona millor fer activitat física que a les noies.					
Als nois se'ls hi dona millor que a les noies qualsevol activitat física agressiva o que s'hagi de fer força.					
A les noies se'ls hi dona millor esports com el ballet, gimnàstica o patinatge.					
Les noies poden ser tan bones com els nois jugant al futbol.					
El bàsquet i el Colpbol són esports de nois i noies, però el futbol és només de nois.					
Els nois i les noies poden ser igual de bons fent esport.					
Els nois i noies poden fer els mateixos esports.					

9.3. Annex 3

Entrevista al coordinador de l'escola i responsable del projecte del pati.

-Quants anys fa que exerceixes de mestre a l'escola? I de coordinador? Has vigilat sempre els patis?

A l'escola, aquest és el 9è any, i de coordinador, doncs és el 7è. Sí, de fet tots els mestres vigilen patis.

-Has observat alguna diferència significativa en els nivells d'activitat física entre els alumnes durant el pati?

Som molt conscients que el pati és allà on surten molts rols de gènere i a vegades l'escola els potencia, en el sentit que l'espai central sempre està ocupat per una pista de futbol i sempre està ocupat per una activitat més aviat molt moguda on són gairebé només nois els que participen. En canvi, les noies acostumen a ocupar la part més exterior, essent normalment els costats de la pista, que és molt més poc terreny. Això al final acaba influint en l'AF que realitzen. És evident que hi ha noies que també juguen a futbol i hi ha nois que també ocupen espais exteriors, però en general, és així.

-Creus que aquesta diferència pot ser causada per la concepció de gènere que posseeixen?

Sens dubte. Els rols que posseeixen els infants en referència el què hauria de fer un nen i què hauria de fer una nena, de la mateixa manera que es transmet com hauria de jugar un nen o com hauria de jugar una nena són estereotips que adquireixen i que ells interioritzen des que neixen, fent que acabin essent reflectits al llarg del seu dia a dia.

-Em podries explicar el projecte de pati de l'escola?

Bé, en aquest centre, tot el canvi del projecte de pati, es va iniciar a partir d'identificar una gran conflictivitat durant aquestes hores, principalment a causa del futbol. A més, abans de la COVID-19, tots els infants compartien la mateixa franja horària. Per tant, eren 250 alumnes en un mateix espai, des dels alumnes de cicle 2 fins a sisè. A partir d'aquest moment, es van iniciar dos grans canvis. Per un costat, la separació de la franja horària, fent que cada cicle disposi de les seves hores en concret i es pugui aprofitar molt més l'espai així com evitar molts conflictes.

Per altre costat, la incorporació d'activitats i esports alternatius al futbol i al bàsquet, com: jocs de taula, llegir, espais per dibuixar, cordes, cèrcols, jocs gegants, i el colpbol. Tot això ha permès una millora en la convivència i en la qualitat de relacions entre l'alumnat.

-Quin ha estat el procés de desenvolupament i implementació del projecte de pati? S'ha involucrat la participació dels estudiants, els docents i altres membres de la comunitat educativa?

Tot aquest procés de canvi, es va dur a terme principalment a nivell de claustre. A partir de la COVID-19, vam dur a terme la separació de les franges horàries i vam decidir de mantenir-ho a causa dels resultats tan positius que vam obtenir. A més, vam crear els grups de delegats de classe. En aquest cas, cada grup disposa d'un delegat, els quals es reuneixen una vegada al mes per prendre decisions que han estat demanades pels seus companys. Algunes de les coses que han proposat, són materials principalment (guixos, jocs de taula...).

L'establiment dels dies en què s'utilitza el tren superior o inferior, ho vam decidir nosaltres, el claustre. En aquest cas, vam decidir de deixar només un dia de futbol, a causa de totes les problemàtiques que ens causava.

-Es fa servir alguna mesura per avaluar l'impacte del projecte de pati en la pràctica, especialment en relació amb l'augment de l'activitat física entre els estudiants, tenint en compte la diferència entre sexes? Com ho feu, ho parreu tot el claustre?

Al final de curs es fa una memòria de tots els projectes del centre entre tots els mestres, així és com avaluem el projecte de pati.

-Has identificat alguna millora del nivell d'AF de l'alumnat (principalment de les noies) a partir de la implementació d'aquests canvis? Ja que fa anys que fas guàrdies de patis.

A nivell conductual, tot ha millorat molt, és a dir, tot flueix molt millor. Personalment, he observat que hi ha alguna noia que juga a futbol, encara que també n'hi ha d'altres que juguen a bàsquet i a altres esports que anteriorment no eren tan prioritzats.

-Com creus que es podrien afrontar aquests reptes identificats (nivells D'AF pati)?

Es podria implementar alguna altra mesura per assolir l'objectiu o requereix un treball des de la base de coneixements de l'alumnat?

Crec que seria necessari fer una valoració amb cada classe. Es podria reflexionar amb ells sobre l'AF que realitzen al pati i sobre quina gestió es fa d'aquesta. En aquest cas, que prenguessin consciència sobre el fet que no poden disposar d'un mestre que els faci d'àrbitre cada dia que juguen a futbol, sinó que ells mateixos siguin capaços d'autogestionar-se i que han de jugar amb els valors de l'esport. En altres casos com a colpbol, els problemes són molt més minoritaris.

9.4. Annex 4

Entrevista a la tutora del grup C de cycle 2.

-Quants anys fa que exerceixes de mestra a l'escola? Has vigilat sempre els patis?

En aquesta escola és el primer any, o sigui porto un any només. Bé, encara no, el que portem de curs. I sí, sempre vigilem patis perquè és obligatori, però ens ho tornem. En el meu cas, faig tres dies a la setmana amb el meu grup classe.

-Has observat alguna diferència significativa en els nivells d'activitat física entre els alumnes durant el pati?

Hi ha molta diferència. Les nenes acostumen a fer un joc molt tranquil i moltes vegades fins i tot estan assegudes xerrant. Sí que van d'un lloc a l'altre, o estan dretes però majoritàriament una activitat física molt lleu.

En canvi, els nens acostumen a participar en una AF més intensa, com en el colpbol el futbol i el bàsquet. És veritat, però, que he notat que en el bàsquet hi ha més nenes en comparació amb els altres dos perquè crec que potser és menys agressiu. Ho he arribat a comentar amb estudiants (nenes) del meu grup, i em solen mencionar que hi participen perquè el practiquen a fora de l'escola i es senten segures, però també perquè no els hi diuen res. En canvi, en el futbol, sovint en comenten que quan hi han intentat participar, queden excloses o solen entrar en conflicte amb els nois perquè les criden o els diuen tota l'estona com han de jugar.

-Creus que aquesta diferència pot ser causada per la concepció de gènere que posseeixen?

Sí, totalment.

-Com descriuries la dinàmica general d'activitat física al pati?

Els nens com hem comentat anteriorment, es mostren molt actius al llarg del pati. Pel que fa a les noies, ja et dic, tenen un joc més tranquil, però sí que és veritat en poques ocasions es queden quietes sempre al mateix lloc.

També crec que està relacionat amb l'edat, és un període de temps en què necessiten moure's més, potser si són més grans ja no necessiten tanta activitat, però en aquesta edat es solen moure molt.

-Creus que el disseny del pati dels centres pot influir en els nivells d'activitat física dels estudiants?

Totalment, encara que també crec que hi incideix molt la interiorització que tenen els infants dels rols de gènere. En aquest cas, considero que és una barreja de les dues parts. Potser en un pati totalment diferent, sense una pista central de futbol, es mantindria aquesta diferència de gènere i els nens farien el possible per buscar un altre espai on poder jugar amb la pilota.

Però realment, visualitzant-ho d'una altra manera, el que acaba influint en gran manera és l'esport i les possibilitats de joc. És qüestió de buscar una alternativa que no estigui marcada ni associada als estereotips i percepcions de gènere que transmet la societat, i de proposar alternatives on ambdós sexes es sentin còmodes de participar en aquests. El que sí que crec és que es dona un espai molt important al futbol, això sí. Exposant-ho d'una altra manera, es podria dir que acaba monopolitzant els patis. Aquest factor ha generat, doncs, que aquests espais estiguin dissenyats per poder-lo practicar. En el nostre cas, també hi ha una pista de bàsquet, però és el terreny de joc del futbol el que ocupa la part central del pati.

-Coneixes de la iniciativa que s'ha implementat en molts centres per promoure l'AF al pati?

Sí que la conec. En el cas d'aquesta escola s'ha concretat que cada classe només té un dia en què pot jugar a futbol. Això, vulguis o no, implica una prohibició, però alhora dones l'oportunitat que busquin una altra manera de jugar i d'explorar les propostes que se'ls ofereix. A més, també hem implementat altres propostes de joc, com: jocs de taula, jocs gegants, guixos per pintar i dibuixar, i d'altres. Però encara ara, en aquestes altres propostes de joc, acostumen a anar-hi més nenes que nens.

-Has identificat alguna millora del nivell d'AF de l'alumnat (principalment de les noies) a partir de la implementació d'aquests canvis? Ja que fa anys que fas guàrdies de patis.

Pel que fa a la diferència d'AF practicada pels dos sexes, no.

Sí que és veritat, que durant uns dies en concret, vam tenir dos practicants a l'escola, que van dur a terme una proposta de dinamització de patis, fent diferents jocs cada dia. Aquesta va donar uns resultats molt positius, ja que realitzaven activitats diferents de les que estan acostumats els infants, com al futbol i el bàsquet. Aquí sí que vaig veure que hi havia una gran participació activa tant per part de nens com de nenes. Realment em va sobtar molt.

-Creus que hi ha algun paper important que els mestres puguin desenvolupar per promoure una major activitat física durant el pati?

Sí, crec que una cosa que es podria fer, tot i que no sempre és possible, és que els mestres participin en el joc. Si més no, es podria oferir més varietat de propostes com van fer aquests practicants als alumnes, fent que una vegada ja s'hagués agafat la dinàmica, es poguessin arribar a autogestionar ells mateixos. A més també, gran part dels docents som dones, fet que sigui una molt bona manera que l'alumnat pugui obtenir una visió diferent de la que estan acostumats per part de la societat. Si una mestra es posés a jugar a futbol, a colpbol, a bàsquet o simplement fes d'àrbitre, els nens potser podrien "obrir més els ulls" davant dels estereotips tan marcats que solen posseir, de la mateixa manera que les nenes la podrien prendre com a referent.

9.5. Annex 5

Grup de Discussió: Debatent la diferència del tipus i la quantitat d'AF realitzada al pati en relació amb el gènere.

Participants: Mestra 3 i Mestra 4

Moderadora: Benvingudes, Mestra 3 i Mestre 4, en el grup de discussió que durem a terme avui pel que fa a la diferència d'AF realitzada al pati de l'escola en relació amb el sexe dels alumnes. Ambdues heu comentat fa quinze anys que treballeu a l'escola i vigilant els patis. Per aquest motiu, m'agradaria començar amb la pregunta: Heu observat alguna diferència significativa en els nivells d'activitat física entre els alumnes durant el pati?

Docent 3: Clarament. Hi ha molts estudiants que es mostren molt participatius, sobretot els nens, mentre que d'altres participen en activitats que impliquen molt poc moviment i AF, que generalment són les noies.

Docent 4: Crec el mateix. Al pati es pot observar una gran diferència d'AF entre nens i nenes. Les nenes adopten comportaments més passius i sedentaris, mentre que la gran majoria de nois participen activament al llarg d'aquests.

Moderadora: Penseu que aquestes diferències podrien atribuir-se a estereotips o expectatives de gènere?

Docent 3: Personalment, crec que no. Considero que les diferències són causades per les personalitats i l'edat dels infants.

Docent 4: Doncs jo crec que sí. Crec que un dels motius pels quals les nenes no realitzen AF durant els patis, és per la concepció de gènere que se'ls transmet i que acaben interioritzant.

De la mateixa manera, els nens visualitzen una diferència entre ambdós sexes, atribuint característiques d'inferioritat o com a menys hàbils a les seves companyes a l'hora de participar en els diferents esports, principalment en el futbol.

El gènere com a element explicatiu de l'activitat física observada a l'hora del pati dels alumnes de segon i tercer de primària
Alba Almenara Castro

En repetides ocasions, he escoltat comentaris negatius i crítics per part de l'alumnat masculí cap al sexe contrari en referència a les seves habilitats o a la seva manera de jugar, fent que elles acabin abandonant el joc a causa de ser ignorades al llarg d'aquest o que no se les deixi jugar.

Docent 3: Bé, visualitzant-ho d'aquesta manera, crec que tens tota la raó. Aquest és un factor clau en la participació de les nenes a l'hora del pati.

Docent 4: A més, la interiorització d'aquests estereotips es veu fomentada a les aules també. En algunes ocasions, indirectament, a l'escola es transmeten prejudicis que acaben fomentant aquesta concepció androcèntrica de la societat.

Moderadora: En pots posar algun exemple?

Docent 4: Un exemple ben clar, són els llibres de text, sobretot els d'edicions antigues. En la majoria d'aquests, els referents que s'exposen, sigui a nivell històric, científic o físic són homes. En molt poques ocasions es fa esment de referents femenins. En el cas de la nostra escola, però, no n'utilitzem, i és un aspecte que es té especialment en consideració.

Docent 3: Totalment d'acord.

Moderadora: Creieu que el disseny del pati escolar pot influir en l'AF realitzada per l'alumnat?

Docent 4: Oi tant. Què hi trobem al mig dels patis en la gran majoria de centres? Una pista de futbol. Es prioritzen els esports més comuns, com el bàsquet i el futbol, deixant de banda altres esports minoritaris que ajudarien a trencar amb els rols i associacions estereotipades establertes per aquests esports.

Docent 3: Jo considero que el pati hauria de canviar, sense treure els elements que es tenen actualment, però es podia ampliar. Que fos un espai que estigués adaptat per poder jugar tots els esports, sense incloure una pista central pensada pel futbol.

El gènere com a element explicatiu de l'activitat física observada a l'hora del pati dels alumnes de segon i tercer de primària
Alba Almenara Castro

Docent 4: A més, es podria fer que les porteries de futbol es poguessin treure. Nosaltres tenim xarxes per a voleibol i les hem de treure, fent que només es facin servir a l'extraescolar. Per què no les deixem?

Docent 3: Cert, es podria proposar al claustre.

Moderadora: Bé, moltes gràcies a les dues per contribuir amb els vostres punts de vista. Ha estat molt interessant poder adquirir aquestes noves concepcions en referència a la temàtica plantejada.

El gènere com a element explicatiu de l'activitat física observada a l'hora del pati dels alumnes de segon i tercer de primària
Alba Almenara Castro

9.6. Annex 6

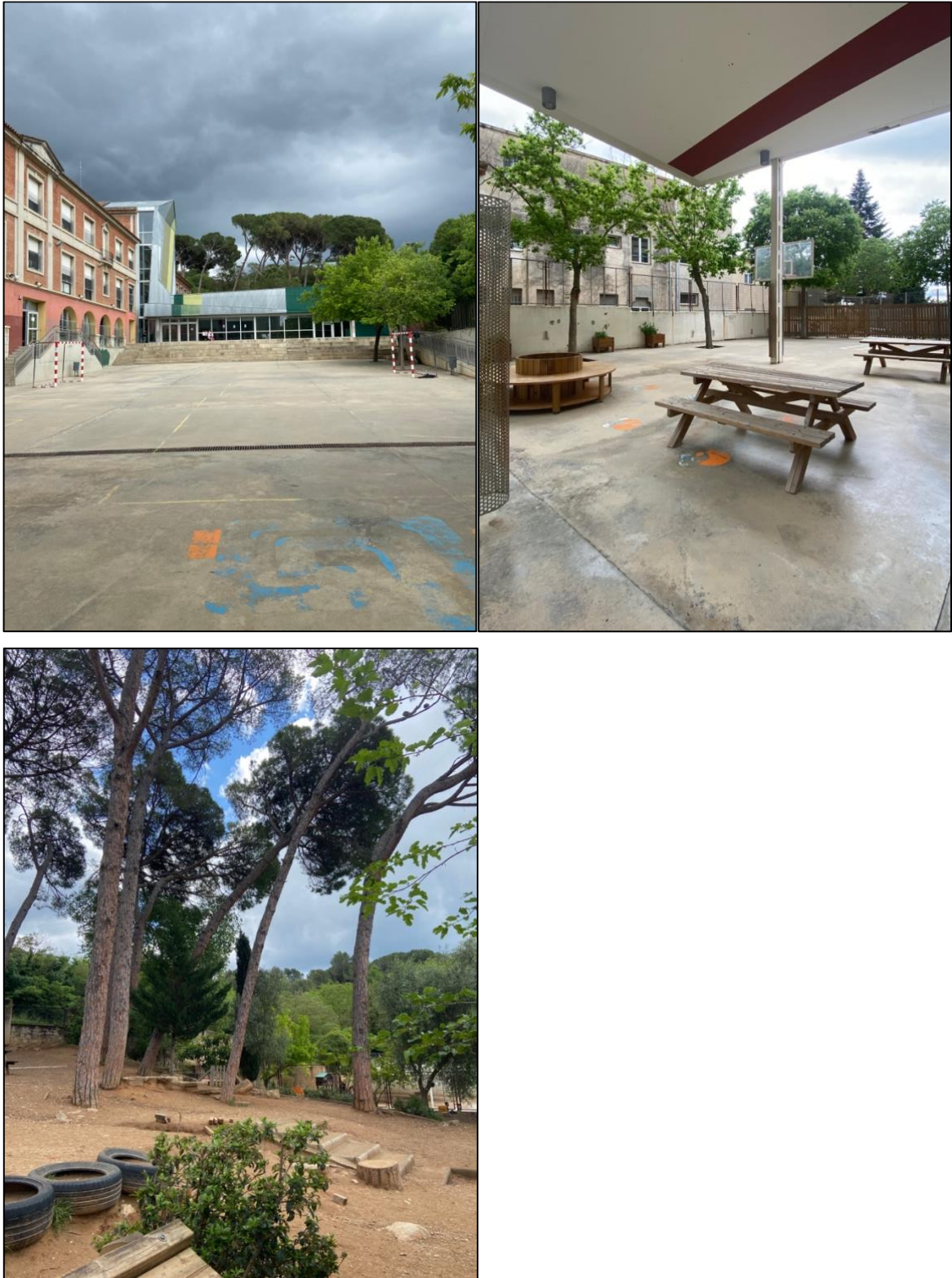

Figura 5. Fotografies del pati de l'escola Annexa Joan-Puigbert, on es pot observar la pista, la graderia, la zona de taules i la pineda.